

РЕЦЕНЗИЯ

от професор доктор на науките Севдалина Илиева Димитрова, професор професор в научна секция „Иновационна дейност и сътрудничество с външни организации“ на Институт „Научноизследователска и иновационна дейност“ при НВУ „Васил Левски“, гр. Велико Търново, бул. „България“ № 76, тел. +359 887 395 307; sevdalinaid_bg@mail.bg
Регистрационен номер 45970 в регистър за научната дейност - <https://cris.nacid.bg/public/scientist-preview/14061>;
Регистрационен номер 14061 в регистъра на академичния състав - <https://ras.nacid.bg/dissertation-preview/14061>;
Област на висшето образование 9. Сигурност и отбрана
Професионално направление 9.1. Национална сигурност
Научна специалност 05-02-24 „Организация и управление извън сферата на материалното производство (отбрана и национална сигурност)”

на дисертационния труд на Галина Миткова Стойкова

на тема „СИТУАЦИОННО УПРАВЛЕНИЕ НА СИСТЕМАТА ЗА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ПРИ КРИЗИ”,

представен за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в област на висшето образование 9. „Сигурност и отбрана“, Професионално направление 9.1. „Национална сигурност“
Научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство“ (Логистика на сигурността и отбраната)

Велико Търново

2022 година

1. Актуалност и значимост на разработвания научен проблем

XXI век, отличаващ се с редица предизвикателства, провокирани от динамичните промени на съвременната среда, белязан от положителните и отрицателните ефекти на глобализационните процеси, ускореното развитие и повсеместното приложение на информационните технологии, чиято масова приложимост обхваща дори сфери, които в близкото минало трудно бихме могли да си представим, жизнестойчивостта на човешкия фактор все повече ангажира представителите на научното познание. И в тази всеобхватност на факторите, обуславящи жизнестойчивостта и сигурността на хората в световен мащаб, научното познание се насочва към сферата на здравеопазването, като елемент на социалната сигурност.

И тъй като в съвременната и динамична среда на обществено-икономическо развитие е съпътствана от стресови и рискови ситуации, преносимост на вируси, бедствия, аварии и катастрофи, с ключово значение е неотложната медицинска помощ, като част от здравната система.

Въпреки прокламираните здравни реформи през последните 32 години от обществено-икономическото и социално развитие на страната ни, здравната ни система е съпътствана значими негативни тенденции и последствия от вземаните здравно-политически решения в годините. На тази основа в научното познание съществуват значими празноти, които обуславят необходимостта от концептуално, нормативно и структурно решаване на редица основни проблеми в тази област. В отговор на тази потребност са и научните търсения на докторант Галина Стойкова, свързани с празнотите и противоречивостта на правните норми и проблемите в организацията и управлението на здравеопазването при кризи, в частност неотложната медицинска помощ при кризи, на основата на системния научен подход, като част от мениджмънта на кризи. От тук е дефинирана и актуалността на изследваната проблематика.

Нееднозначността на отговорите е детерминирана от сега съществуващата нормативна рамка и Единната спасителна система за действие при извънредни ситуации, които сами по себе си не могат в този си вид да осигурят всеобхватно медицинско осигуряване при мащабни кризи . На това основание е изведен научният проблем и обоснована работната хипотеза на научните изследвания дисертационния труд на докторант Стойкова.

Основната цел на изследването е продиктувана от необходимостта за доказуемост на потребността от приложимост на специална методика за оценка на способностите на здравната система за ефективен мениджмънт при кризи и продължителни медицински ситуации чрез създаването на научно обоснован модел.

Защитимостта на работната хипотеза и постигането на основната научноизследователска цел е посредством решимостта на конкретизираните научноизследователски задачи, дефинирането на обекта и предмета на дисертационното изследване.

Широкообхватността на проблематиката на управлението на кризи и системата за управление на здравеопазването, като част от него, поражда необходимостта от дефинирането на допустимите ограничения на изследванията в дисертационния труд в рамките на системата за управление на здравеопазването при кризи и извънредни ситуации в страната ни и предложения за нейното усъвършенстване и ефективен мениджмънт.

Получените научни и научно-приложни резултати са в потвърждение на съответствието на темата на дисертационния труд със съдържанието на разработката.

2. Обща характеристика и структура на дисертационния труд

Избраната методика на изследване при разработването на дисертационния труд е основана на общопорилужимите на научното

познание методи и инструментариум. Получените крайни резултати от изследването са посочени в завършен вид, което е постигнато в рамките на 176 страници. Основният текст е изложен на 144 страници, в т.ч. 27 таблици, една фигура и 2 приложения, съдържащи Карта за експертна оценка „Изследване ефективността на управлението на системата на здравеопазването при кризи“ и отговори на въпросите в нея, визуализирани със съответните графики. Използваната литература включва 89 източника, от които 50 на български език, 30 - на английски език и 9 – на руски език, чиято научно-приложна стойност и авторитет на авторите не подлежи на съмнение.

Дисертационният труд следва класическата структура - увод, три глави, общи изводи и предложения, заключение, използвана литература и приложения. Структурата отговаря на целта и поставените за решаване задачи.

В увода е посочена актуалността на разработвания научен проблем, неговата научна значимост и практическата му приложимост.

В първа глава научните търсения на докторанта са насочени към изследване на теоретико-методологическите основи на системата на здравеопазването при кризи. Акцентите са върху водещите тенденции в развитието на извънредните ситуации в световното здравеопазване. Изведени са и са характеризирани основните характеристики и особености на българската здравна система. Проследени са теоретико-концептуалните основи на неотложната медицинска помощ при извънредни ситуации и концептуалните подходи за ситуационно управление при кризи и извънредни ситуации. Направените изследвания и изведените изводи в края на първа глава са в подкрепа на решаването на първата научно-изследователска задача.

Втора глава изследва състоянието на управлението на здравната система при кризи и извънредни ситуации и е изцяло с практико-приложен

характер. Посредством избраната методология и инструментариум за анализ и оценка е проведено емпирично изследване на основата на Картата за експертна оценка „Изследване ефективността на управлението на системата на здравеопазването при кризи“. Резултатите от емпиричното изследване са в подкрепа на изведените проблемни области в управлението на системата на здравеопазването при кризи и извънредни ситуации. Решена е втората научно-изследователска задача на дисертационния труд.

В трета глава е решена третата научно-изследователска задача, като са обосновани направлението за усъвършенстване на управлението на българската система за здравеопазване при кризи и извънредни ситуации. Акцентите са на усъвършенстване на нормативната рамка чрез въвеждане на ситуационно управление на системата на здравеопазване при кризи и извънредни ситуации и усъвършенстването на хоризонталните и вертикални връзки за взаимодействие на структурите на национално, регионално и международен аспект при ситуационно управление на здравната система при кризи и извънредни ситуации. За целта е разработен модел за ситуационен център за управление на кризи в здравната система на страната ни чрез въвеждането на съвременни високотехнологични решения за повишаване на реактивността и ефективността на мениджмънта при кризи и извънредни ситуации на основата на всеобхватно информационно и ресурсно осигуряване в реално време.

Изследванията, анализите, модела и предложения на докторанта са в подкрепа на съответствието на дисертационния труд към изискванията за проблемност и доказване на новост при извеждането на научните и научно-приложните резултати от изследванията в него, чиято положителна оценка не подлежи на съмнение.

3. Характеристика на научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд. Достоверност на материала

Дисертационният труд е завършен, постигната е целта на

изследването, научно-изследователските задачи са решени. Изложението е в логическа последователност, аналитично, базирано на подходяща специализирана литература и фактологически източници. Проучена е необходимата и в достатъчна степен специализирана литература и нормативна база на изследваната проблематика. Изследванията се основават на добрите практики, тенденции и приоритети в управлението на здравната система при кризи и извънредни ситуации. В подкрепа на това ми твърдение са получените научни и научно-приложни резултати в дисертационния труд и направените предложения от докторанта.

3.1. Научни резултати:

3.1.1. Доразвита е и е обогатена теорията за здравен мениджмънт при кризи и извънредни ситуации на основата на системния подход и ситуационното управление.

3.1.2. Генерирано е ново знание за ситуационно управление на здравната система при кризи и извънредни ситуации, като е създаден съвременна концептуална платформа за ефективен мениджмънт при кризи.

3.2. Научно-приложни резултати:

3.2.1. Проведено е емпирично изследване на системата за управление на здравната система при кризи и извънредни ситуации, като е разработен съвременен инструментариум за експертна оценка на състоянието на системата за управление на здравеопазването при кризи и извънредни ситуации.

3.2.2. Създаден е блоков модел за въвеждане на ситуационно управление на системата за здравеопазване при кризи и извънредни ситуации.

Научните и научно-приложните резултати от извършените изследвания в дисертационния труд се свеждат до доказване с нови средства на съществени и нови страни в съществуващи научни проблеми и теории. С тях се дообогатява теорията по управление на здравните системи при кризи и извънредни ситуации, разширява се познанието за ефективен мениджмънт при кризи на основата на ситуационния подход.

Разработеният блоков модел за ситуационно управление на българската система на здравеопазване при кризи и извънредни ситуации

позволява рационализирането на решенията за ефективно управление при кризи на основата на реални и солидаризирани информационни и ресурсни потоци в здравеопазването при кризи.

Резултатите от извършените в дисертационния труд изследвания представляват лично дело на докторанта и очертават значимостта на постигнатите приноси за теорията и практиката на управлението на здравеопазването при кризи и извънредни ситуации. Те са добра основа за по-нататъшната научно-изследователска работа на докторанта Галина Стойкова.

4. Оценка на публикациите по дисертацията и авторството

По темата на дисертационния труд са посочени 4 (четири) публикации, с характер на научни статии във „Военен журнал“ (2 бр.) и научни доклади (2 бр.), изнесени на международна научна конференция на ВА „Г. С. Раковски“ и на годишна студентска научна сесия. Публикациите са самостоятелни и са в направлението на научните изследвания на автора. Показват задълбоченост и обхватност при подготовката и извършването на научно-изследователския процес.

5. Становище относно наличието или липсата на плагиатство

В хода на процедурата не ми е известно за постъпили писмени мотивирани сигнали за плагиатство. Не съм установила в хода на рецензирането, съобразно компетенциите ми и достъпните ми източници плагиатство в материалите, предоставени по процедурата.

Не ми е известно резултати от изследването в дисертационния труд да са цитирани от други автори.

Нямам съвместни публикации с докторанта.

6. Литературна осведоменост и компетентност на докторанта

Научно-литературната осведоменост и компетентност на автора не търпи възражения. Подчертан е стремежът на автора за обобщаване на досегашни научни мнения и изследвания в процеса на тяхното

многообразие и противоречиво развитие. В потвърждение е приложената библиографска справка по темата на дисертационния труд и професионалното ѝ използване от докторанта. Реално са използвани и коректно цитирани 89 източника, от които 50 бр. на кирилица, 30 бр. на английски език и 9 броя на руски език.

7. Оценка за автореферата

Авторефератът е разработен съгласно изискванията и съдържа основни проблеми и насоки за тяхното решаване, посочени в дисертационния труд. Той дава пълна представа за научната стойност и практическата приложимост на постигнатите научни и научно-приложни резултати от докторанта.

8. Критични бележки

Положителните страни на дисертационния труд не изключват и някои допуснати пропуски в него, систематизирани по-скоро като препоръки:

- в оформянето на дисертационния труд и на автореферата към него има редакционни и граматически грешки, допуснати са някои повторения;
- препоръчителни са съвместни публикации с научните ръководители;
- в бъдеще докторантът да насочи публикационната си активност към издания, реферирани и индексирани в световната научна мрежа.

Посочените бележки са с дискуссионен или технически характер, имат препоръчителен характер. С тях не се намаляват достойнствата на дисертационния труд, но недопускането им би допринесло за по-голяма конкретика на изследванията и изводите.

9. Заключение

Дисертационният труд, разработен от докторанта Галина Миткова

Стойкова е завършен и оформен научен труд от изследването на актуален за здравната сигурност проблем с акцент на ефективна неотложна медицинска помощ при бедствия и извънредни ситуации. Постигнати са значими научни и научно-приложни резултати, доказващи способността на докторанта самостоятелно да разработва важни за теорията и практиката въпроси, свързани със системата за здравеопазване. Разработен е в съответствие с изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България за придобиване на образователна и научна степен “Доктор”, Правилника за неговото приложение и Правилника за придобиване на научни степени във ВА “Г. С. Раковски” .

10. Оценка на дисертационния труд

Отчитайки постигнатите научни и научно-приложни резултати в дисертационния труд, достойнства и досегашната успешна научно-изследователска дейност на докторанта, давам своята **положителна оценка на дисертационния труд на тема „Ситуационно управление на системата за здравеопазване в Република България при кризи“.** **Предлагам на многуважаемите членове на научното жури присъждането на образователна и научна степен „доктор” в област на висшето образование 9. „Сигурност и отбрана“, професионално направление 9.1. „Национална сигурност“, научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство (Логистика на сигурността и отбраната)” на Галина Миткова Стойкова.**

19.10.2022 год.

Рецензент:

Гр. Велико Търново

проф д.н. Севдалина Димитрова

REVIEW

by Professor Sevdalina Ilieva Dimitrova, PhD,
professor in the scientific section "Innovation activity and cooperation with
external organizations" of the Institute "Research and innovation activity" at
Vasil Levski National Military University, Veliko Tarnovo,
Bulgaria Blvd. No. 76, phone +359 887 395 307; sevdalinaid_bg@mail.bg
Registration number 45970 in the scientific activity register -
<https://cris.nacid.bg/public/scientist-preview/14061>;
Registration number 14061 in the register of the academic staff -
<https://ras.nacid.bg/dissertation-preview/14061>;
Area of Higher Education 9. Security and Defense
Professional direction 9.1. National Security
Scientific specialty 05-02-24 "Organization and management outside the sphere
of material production (defense and national security)"
of Galina Mitkova Stoykova's dissertation

on the topic "SITUATION MANAGEMENT OF THE HEALTH CARE
SYSTEM IN THE REPUBLIC OF BULGARIA DURING CRISES",
submitted for the acquisition of the educational and scientific degree "doctor"
in the field of higher education 9. "Security and Defense",
Professional direction 9.1. "National Security"
Scientific specialty "Organization and management outside the sphere of
material production" (Security and Defense Logistics)

Veliko Tarnovo

2022

1. Relevance and significance of the developed scientific problem

XXI century, distinguished by a number of challenges provoked by the dynamic changes of the modern environment, marked by the positive and negative effects of globalization processes, the accelerated development and widespread application of information technologies, the mass applicability of which covers even spheres that in the recent past could hardly have been imagine, the viability of the human factor increasingly engages the representatives of scientific knowledge. And in this comprehensiveness of the factors determining the viability and security of people worldwide, scientific knowledge is directed to the field of health care, as an element of social security.

And since in the modern and dynamic environment of socio-economic development it is accompanied by stressful and risky situations, transferability of viruses, disasters, accidents and catastrophes, emergency medical assistance as part of the health care system is of key importance.

Despite the proclaimed health reforms during the last 32 years of the socio-economic and social development of our country, our health system is accompanied by significant negative trends and consequences of the health-political decisions made over the years. On this basis, there are significant gaps in scientific knowledge, which determine the need for conceptual, normative and structural solutions to a number of basic problems in this area. In response to this need, PhD student Galina Stoykova's scientific research related to gaps and inconsistencies in legal norms and problems in the organization and management of healthcare in crises, in particular emergency medical care in crises, based on the systematic scientific approach, as part from crisis management. This is where the topicality of the researched issues is defined.

The ambiguity of the answers is determined by the currently existing regulatory framework and the Unified Rescue System for Action in Emergency Situations, which by themselves cannot, in this form, provide comprehensive medical insurance in large-scale crises. On this basis, the scientific problem was

derived and the working hypothesis of the scientific research dissertation work of doctoral student Stoikova was substantiated.

The main purpose of the research is dictated by the need for provability of the need for the applicability of a special methodology for evaluating the capabilities of the health system for effective management in crises and long-term medical situations by creating a scientifically based model.

The defensibility of the working hypothesis and the achievement of the main research goal is through the determination of the specified research tasks, the definition of the object and the subject of the dissertation research.

The wide scope of the problems of crisis management and the health care management system, as part of it, gives rise to the need to define the permissible limitations of research in the dissertation work within the framework of the health care management system in crisis and emergency situations in our country and proposals for its improvement and effective management.

The obtained scientific and scientific-applied results are a confirmation of the correspondence of the topic of the dissertation work with the content of the development.

2. General characteristics and structure of the dissertation work

The chosen research methodology in the development of the dissertation work is based on the methods generally applicable to scientific knowledge and instrumentation. The final results of the study are presented in a complete form, which is achieved within 176 pages. The main text is laid out on 144 pages, incl. 27 tables, one figure, and 2 applications containing the Expert Scorecard "Exploring the Effectiveness of Health System Management in Crisis" and answers to the questions therein, visualized with the corresponding graphs. The literature used includes 89 sources, of which 50 are in Bulgarian, 30 - in English and 9 - in Russian, whose scientific-applied value and authority of the authors cannot be doubted.

The dissertation follows the classic structure - introduction, three chapters, general conclusions and proposals, conclusion, used literature and appendices. The structure corresponds to the purpose and the tasks set to be solved.

The introduction indicates the relevance of the scientific problem being developed, its scientific significance and its practical applicability.

In the first chapter, the scientific research of the doctoral student is aimed at researching the theoretical-methodological foundations of the health care system during crises. Emphasis is on leading trends in the development of global health emergencies. The main characteristics and features of the Bulgarian healthcare system are presented and characterized. The theoretical-conceptual foundations of emergency medical care and the conceptual approaches to situational management in crises and emergencies are traced. The research done and the conclusions drawn at the end of the first chapter support the solution of the first research task.

The second chapter examines the state of health system management in crises and emergency situations and is entirely of a practical and applied nature. By means of the selected methodology and toolkit for analysis and assessment, an empirical study was conducted based on the Expert Assessment Map "Researching the Effectiveness of the Management of the Health Care System in Crisis". The results of the empirical research support the identified problem areas in the management of the health care system in crisis and emergency situations. The second research task of the dissertation has been solved.

In the third chapter, the third scientific-research task is solved, and the directions for improving the management of the Bulgarian health care system in crises and emergency situations are substantiated. The emphasis is on improving the regulatory framework by introducing situational management of the health care system in crises and emergencies and improving the horizontal and vertical links for the interaction of the structures of national, regional and international aspects in situational management of the health care system in crises and

emergencies . For this purpose, a model has been developed for a situational crisis management center in the healthcare system of our country through the introduction of modern high-tech solutions to increase the reactivity and efficiency of management in crises and emergency situations based on comprehensive information and resource provision in real time.

The studies, analyses, model and proposals of the doctoral student are in support of the compliance of the dissertation with the requirements for problematization and proof of novelty in deriving the scientific and scientific-applied results of the research in it, the positive evaluation of which is not subject to doubt.

3. Characteristics of the scientific and scientific-applied contributions in the dissertation. Credibility of the material

The dissertation work has been completed, the goal of the research has been achieved, the research tasks have been solved. The exposition is in a logical sequence, analytical, based on appropriate specialized literature and factual sources. The necessary and sufficiently specialized literature and normative base of the investigated issues have been studied. Research is based on good practices, trends and priorities in the management of the health system in crises and emergencies. In support of my statement are the obtained scientific and scientific-applied results in the dissertation work and the proposals made by the doctoral student.

3.1. Scientific results:

3.1.1. The theory of health management in crisis and emergency situations has been further developed and enriched based on the systems approach and situational management.

3.1.2. New knowledge on situational management of the health system in crises and emergencies has been generated, creating a modern conceptual platform for effective crisis management.

3.2. Applied scientific results:

3.2.1. An empirical study of the health care crisis and emergency management system was conducted, and a modern toolkit was developed for expert assessment of the state of the health care crisis and emergency

management system.

3.2.2. A block model has been created to introduce situational management of the health care system in crises and emergencies.

The scientific and scientific-applied results of the research carried out in the dissertation work are reduced to proving with new means essential and new aspects of existing scientific problems and theories. With them, the theory of management of health systems in crises and emergency situations is enriched, the knowledge of effective crisis management based on the situational approach is expanded.

The developed block model for situational management of the Bulgarian healthcare system in crises and emergencies allows the rationalization of decisions for effective management in crises based on real and solidarized information and resource flows in healthcare in crises.

The results of the research carried out in the dissertation represent the personal work of the doctoral student and outline the significance of the contributions made to the theory and practice of health care management in crises and emergency situations. They are a good basis for the further research work of PhD student Galina Stoykova.

4. Evaluation of dissertation publications and authorship

On the subject of the dissertation, 4 (four) publications are indicated, in the nature of scientific articles in the "Military Journal" (2 units.) and scientific reports (2 units.), presented at an international scientific conference of the MA "G. S. Rakovski" and at an annual student scientific session. The publications are independent and are in the direction of the author's scientific research. They show thoroughness and comprehensiveness in the preparation and execution of the research process.

5. Opinion on the presence or absence of plagiarism

In the course of the procedure, I am not aware of any written motivated plagiarism reports. In the course of the review, according to my competences

and available sources, I have not found any plagiarism in the materials provided under the procedure.

I am not aware of any research results cited in the dissertation by other authors.

I have no joint publications with the PhD student.

6. Literary awareness and competence of the doctoral student

The scientific-literary awareness and competence of the author does not tolerate objections. The author's aspiration to summarize previous scientific opinions and studies in the process of their diversity and contradictory development is emphasized. In confirmation is the attached bibliographic reference on the subject of the dissertation work and its professional use by the doctoral student. 89 sources were actually used and correctly cited, of which 50 in Cyrillic, 30 pcs. in English and 9 issues in Russian.

7. Evaluation of the autoref

The abstract is developed according to the requirements and contains the main problems and guidelines for their solution, indicated in the dissertation work. It gives a complete idea of the scientific value and practical applicability of the scientific and scientific-applied results achieved by the doctoral student.

8. Critical Notes

The positive aspects of the dissertation work do not exclude some admitted omissions in it, systematized rather as recommendations:

- there are editorial and grammatical errors in the design of the dissertation and the author's reference, some repetitions have been made;
- joint publications with the scientific supervisors are recommended;
- in the future, the doctoral student should focus his publication activity on publications referenced and indexed in the global scientific network.

The mentioned notes are of a discussion or technical nature, they have a recommendatory nature. They do not diminish the merits of the dissertation

work, but not allowing them would contribute to greater concreteness of the research and conclusions.

9. Conclusion

The dissertation work, developed by PhD student Galina Mitkova Stoikova, is a completed and shaped scientific work from the study of an actual problem for health security with an emphasis on effective emergency medical aid in disasters and emergency situations. Significant scientific and scientific-applied results were achieved, proving the doctoral student's ability to independently develop issues related to the health care system that are important for theory and practice. It was developed in accordance with the requirements of the Law on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria for the Acquisition of an Educational and Scientific Degree "Doctor", the Regulations for its Application and the Regulations for the Acquisition of Scientific Degrees in the MA "G. S. Rakovski" .

10. Evaluation of the dissertation work

Taking into account the achieved scientific and scientific-applied results in the dissertation work, merits and successful research activity of the doctoral student so far, I give my positive assessment of the dissertation work on the topic "Situational management of the health care system in the Republic of Bulgaria during crises". I propose to the respected members of the scientific jury the award of an educational and scientific degree "doctor" in the field of higher education 9. "Security and defense", professional direction 9.1. "National security", scientific specialty "Organization and management outside the sphere of material production (Logistics of security and defense)" by Galina Mitkova Stoikova.

19.10.2022 .
Veliko Tarnovo

Reviewer:
Prof. PhD Sevdalina Dimitrova